

I. Mariuts PhD (Pedagogical Sciences), Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE SUPPORTING OF THE DEVELOPMENT OF KEY COMPETENCES IN COUNTRIES OF EU

The need to improve the quality and relevance of the skills and competences with which young Europeans leave school has been recognised at EU and national level. The urgency of addressing this issue is further underlined by the current situation in which Europe faces high youth unemployment and, in some cases, serious skills mismatches. In recent years, the concept of key competences has gained prominence in European education systems. Most European countries have made significant progress in incorporating the key competences into national curricula and other steering documents. There have been positive developments in defining specific learning outcomes and work is underway in developing a range of assessment tools to support the learning process (European Commission, 2012b). The European Policy Network on the Implementation of the Key Competences (KeyCoNet) analyses emerging initiatives for the development of the key competences. However a number of challenges remain. One of them relates to the need for a more strategic approach in supporting the key competences approach at school. A second one is related to the efforts to enhance the status of the transversal competences (digital, civic and entrepreneurship) as compared to the traditional subject-based competences. Furthermore there are the imperatives of lowering the proportion of low achievers in the basic skills (mother tongue, mathematics and science) and encouraging more young people to pursue higher-level studies and careers in mathematics, science and technology (MST). This cross-country research has been produced in the main objective of the article is to present the findings on some of the challenges that European countries face in the implementation of the key competences approach, and to identify problem areas and common obstacles. Based on research evidence and national practices, the article will also outline a range of measures that have the potential to effectively address these challenges. The comparative analysis is organised in the questions of countries the support of development of the key competences approach.

Keywords: quality, skills, competences, key competences, key competences approach.

И. Мариуц, канд. пед. наук, ассист.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ПОДДЕРЖКА РАЗВИТИЯ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Необходимость повышения качества и актуальности навыков и компетентностей, с которыми молодые европейцы покидают школу, была признана на уровне ЕС и на национальном уровне. Актуальность решения этой проблемы еще раз подчеркивается нынешней ситуацией, в которой Европа сталкивается с высокой безработицей среди молодежи, а в некоторых случаях серьезные несоответствия в квалификациях. В последние годы концепция ключевых компетентностей приобрела известность в европейских системах образования. Большинство европейских стран добились значительного прогресса в включении ключевых компетентностей в национальные учебные планы и другие регулирующие документы. Произошли позитивные изменения в определении конкретных результатов обучения, и в настоящее время ведется работа по разработке целого ряда инструментов оценки для поддержки процесса обучения (European Commission, 2012b). Европейская политическая сеть по внедрению ключевых компетентностей (KeyCoNet) анализирует новые инициативы для развития ключевых компетентностей. Однако остается ряд проблем. Один из них связан с необходимостью более стратегического подхода в поддержке подхода к основным компетентностям в школе. Второй вопрос связан с усилиями по укреплению статуса трансграничных компетентностей (цифровых, гражданских и предпринимательских) по сравнению с традиционными предметными компетентностями. Кроме того, существуют показатели снижения доли основных навыков у младших учеников (родной язык, математика и наука) и привлечение большего числа молодых людей к проведению исследований и карьеры более высокого уровня по математике, науке и технике (MST). Целью исследования является представить выводы по некоторым из проблем, с которыми сталкиваются европейские страны при реализации подхода к развитию ключевых компетентностей, а также выявлять проблемные области и общие препятствия. Основываясь на данных исследований и национальной практике, в статье также представлен ряд мер, которые могут эффективно решать эти проблемы. Сравнительный анализ организован в вопросах стран по поддержке развития компетентностного подхода.

Ключевые слова: качество образования, навыки, компетентности, ключевые компетентности, подход к основным компетентностям.

Відомості про автора

Мариуц Ілона Олександрівна – кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна, Київ.

Контактна інформація: (044) 521-35-13, ilonamariuts@gmail.com

Мариуц Ілона Александровна – кандидат педагогических наук, ассистент кафедры педагогики Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, Украина, Киев.

Контактная информация: (044) 521-35-13, ilonamariuts@gmail.com

Mariuts Ilona – PhD (Pedagogical Sciences), Assistant Professor of Pedagogy Department at Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Contact Information: (044) 521-35-13, ilonamariuts@gmail.com

УДК 378

А. Марушкевич, д-р пед. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Розглядаються питання удосконалення процесу професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах Вказується на важливість професійної компетентності науково-педагогічних працівників. Акцентується увага на значущості оновлення методів, прийомів, засобів і технологій навчання. Наголошується на важливості застосування найсучасніших методів і прийомів діяльності викладачів при реалізації ними інформаційної, структурно-систематизуючої, мотиваційно-стимулюючої, інтерактивної дидактичних функцій, а також функцій закріплення, контролю та самоконтролю знань студентів. Доводиться необхідність застосування найновіших технологій навчання.

Ключові слова: студенти, ВНЗ, навчання, методи, прийоми, засоби, технології, функції.

Постановка проблеми. Неперервний розвиток науки досить сильно впливає на зміни в освітній галузі. Виникає необхідність урахування розбіжності між якістю

одержуваних студентами знань і рівнем потреб на ринку праці. З'являються нові протиріччя між вимогами до людини високотехнологічного суспільства і рівнем про-

фесійної підготовки. Недостатньо ефективним виявляється зв'язок між освітою і виробництвом як складовими науково-технічного прогресу. Це викликає необхідність розробки у системі вищої освіти нових технологій якісної підготовки фахівців, здатних впливати на розвиток сучасної економіки та суспільних відносин, соціальної й культурної сфер життя українського суспільства, яке висуває перед вищою школою ряд життєво важливих завдань, які стосуються введення нових освітніх стандартів, розробки відмінних від попередніх критеріїв якості навчання, орієнтованих на показники тих країн світу, які мають високі здобутки в освітній галузі.

Орієнтирами у цій справі є "Закон України про вищу освіту" (2014), "Національна стратегія розвитку освіти України на період до 2021 року" (2013), Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді (2015), Програма патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України (2013), "Національна рамка кваліфікацій" (2011), "Підходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні" (2010), "Положення про дослідницький університет" (2010) та ін.

Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах України потребує застосування науково-педагогічними працівниками найсучасніших технологій, методів, прийомів, засобів для якісного надання студентам нових знань, розвитку в них відповідних умінь і навичок майбутньої професійної діяльності. Вона нерозривно пов'язана із компетентністю викладачів, володінням ними інноваційними технологіями навчання та здатністю за допомогою них забезпечувати поповнення знань молоді. Компетентність науково-педагогічного працівника проявляється в бездоганному виконанні ним своїх обов'язків, достатньому володінні знаннями з читаної дисципліни, досвіді роботи у певній сфері діяльності. Його професійна компетентність полягає в особистісних можливостях, які базуються на здатності самостійно та якісно забезпечувати цілі процесу передачі знань студентам унаслідок володіння теорією навчання та практикою втілення її під час аудиторної й іншої роботи з молоддю. У професійній компетентності викладача вбачаємо не лише його професійні знання, а й професійні уміння, професійні навички, професійні позиції й установки, індивідуальні особливості тощо. Усі вони характеризують педагога як фахівця з індивідуальним стилем роботи, лише йому одному властивими можливостями, які спираються на усвідомлення вікових особливостей молоді та її здатності до засвоєння навчального матеріалу, творче застосування сформованих на методологічному, теоретичному, методичному, технологічному рівнях дидактичних знань. Професійна компетентність науково-педагогічного працівника не може бути достатньою без розуміння досягнень сучасної науки, тому його наукова зацікавленість допомагає формуванню теоретичних знань і практичних навичок, розширює світогляд.

Виходячи з вищесказаного можемо стверджувати, що проблема оновлення технологій навчання, методів, прийомів, засобів у вищих навчальних закладах може вирішуватися лише за умови творчої праці професійно компетентних кадрів, які усвідомлюють, що освіта є одним із рушіїв розвитку країни й намагаються наповнювати її змістову частину інноваціями. До них відносимо новаторські способи і прийоми педагогічних дій, які ґрунтуються на моделюванні, організації нестандартних лекційно-практичних і семінарських занять; реформатуванні аудиторного, групового й додаткового навчання; розробці нової системи контролю оцінки знань; залучення комп'ютерних, мультимедійних техно-

логій, навчально-методичної продукції нового покоління тощо [5]. Реалізація зазначених позицій сприятиме підготовці висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців на європейському та світовому ринках праці.

Метою нашої публікації є висвітлення поглядів щодо використання нових та оновлених технологій, методів, прийомів, засобів у процесі професійної підготовки студентів.

Завдання: розкрити значущість використання нових та оновлених технологій, методів, прийомів, засобів у процесі професійної підготовки студентів

Виклад основного матеріалу. Модернізація системи вищої освіти, розвиток соціально-економічної співпраці з іншими країнами призводять до актуалізації питань підвищення якості професійної підготовки, впливають на проектування навчального середовища й залежать від особистісно-орієнтованого підходу викладача до кожного студента, сприяння його індивідуальній діяльності та самостійній підготовці. У професійній підготовці молодих людей необхідним є створення навчальних програм, які передбачають різні форми змішаного навчання, використання мережних ресурсів; інтеграцію педагогічних форм і методів навчання з інформаційними технологіями та телекомунікаціями; створення інтерактивних особистісно-орієнтованих електронних підручників, освітніх сайтів тощо.

У сучасних наукових дослідженнях термін "професійна підготовка" передбачає сукупність спеціальних знань, умінь, навичок, якостей, трудового досвіду, які забезпечують можливість успішної роботи за певною професією [6].

Основною функцією викладачів вищої школи є спрямована на організацію освітнього процесу з підготовки випускників навчальна функція, яка поєднує пов'язану з розкриттям сутності науки теоретичну складову і спрямовану на вирішення педагогічних завдань практичну. Викладач визначає мету й завдання навчання з конкретного предмета, встановлює міждисциплінарні зв'язки, обмірковує зміст, сучасні форми й методи проведення лекційних, лабораторних, практичних, семінарських занять, консультацій, рецензування, захисту курсових робіт, керівництва практикою та дипломними роботами, навчально-дослідною діяльністю студентів тощо. Він має володіти методикою викладання й управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів, враховувати особливості кожного з них, викликати бажання поповнювати свої знання. Його робота вимагає постійного пошуку нових методів, прийомів і розробки інформаційно-комунікативних, інформаційно-освітніх та інших технологій, які вмотивовані необхідністю поліпшення якості навчання та прагненням оптимального наповнення його змісту новітньою інформацією, утіленою у підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, дидактичні засоби тощо. Крім цього, зміст підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ впливає на усвідомлення викладачем необхідності збереження досягнень і традицій української вищої школи.

К. Гнезділова вважає, що при підготовці фахівців у ВНЗ України необхідно особливо увагу приділити вибору методів, спрямованих не лише на формування теоретичної бази, але й на розвиток особистісних рис, які в майбутньому забезпечать фахівцям успішне виконання професійної діяльності та їх соціалізацію [3].

Характеризуючи поняття методу як способу подання інформації студентам під час його пізнавальної діяльності маємо усвідомлювати, що традиційні методи, представлені у класифікаціях учених, частково відходять у минуле, а залишаються актуальними лише ті, які піддаються оновленню, можуть бути застосовуваними в нинішніх умовах у поєднанні з найдієвішими сучасними

методами, які допомагають зробити процес навчання ефективним. Подібне комбінування сприяє кращій подачі необхідного матеріалу під час аудиторних та інших занять із молоддю. При цьому велике значення мають індивідуально-спрямовані методи донесення необхідної інформації до студентів, структурування індивідуальної системи знань, урахування попередніх знань із теми, яка вивчається, рівень здатності до активного аналізу матеріалу, який необхідно засвоїти.

Виправданим у процесі навчання студентів залишається відомий усім комунікативний метод, який сприяє мовленнєвому спілкуванню людини та визначає її поведінку під час нього, уможливорює швидке засвоєння нового матеріалу, забезпечує спілкування двох і більше людей як учасників процесу, у межах якого відбувається комунікація.

Актуальним видається й метод проблемного викладу, оскільки він базується на мотивуванні викладачем студента до пошуку шляхів вирішення проблеми, що приведе до поповнення його знань через самостійне виявлення раніше не званої інформації.

Одним з дієвих є відео-метод, оснований на використанні таких джерел інформації як телебачення, Інтернет, який допомагає вибирати, відстежувати необхідний матеріал і сприяє ефективному усвідомленню студентами наукових аргументів і фактів стосовно конкретної виучуваної дисципліни.

Важливими є методи, включені у певну структуру підготовки фахівців у ВНЗ, які сучасні вчені аналізують і на значущості яких наголошують. Л. В. Буркова у своєму науковому дослідженні вказує три блоки підготовки, у кожному з яких превалюють ті чи інші методи. Вона виокремлює теоретичний, практичний і проектний блоки. На її переконання, у теоретичному блоці, у якому потрібно виробити у студентів загальне розуміння термінів, визначитись із базовими поняттями, доцільним буде виявити ставлення молоді до інноваційних технологій і до впровадження їх у педагогічну практику, застосувавши метод анкетування, який уможливить кожному студенту визначитись у своїй позиції. Доцільним в обговоренні особливостей професійної діяльності є метод дискусії, а в роботі над поняттями "професійні компетенції" та "компетентності" варто використати метод "мозкового штурму". У практичному блоці можна досягати мети названими вище методами анкетування, дискусії, "мозкового штурму", а також методом синектики (різновид "мозкового штурму"). Крім цього, доцільним може бути метод контрольних питань (Сократівський метод), який застосовується і в монологічному форматі, і в діалозі та груповій роботі. Проектний блок включає розробку проектів навчальних дисциплін. Найбільш відповідними для такої роботи є методи тренінгу та рефлексії, спрямовані на усвідомлення змісту проведеної роботи та метод анкетування [1].

Серед інтерактивних методів, форм і прийомів професійної підготовки студентів результативними слід назвати такі: аналіз помилок, аудіо-візуальний метод навчання, "мозковий штурм", діалог Сократа, дискусія із запрошенням фахівців, ділова гра, коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників, майстер-класи, метод аналізу й діагностики ситуації, метод проектів і моделювання, робота в малих групах, індивідуальні та групові тренінги тощо [2].

Удосконаленню процесу навчання у ВНЗ можуть сприяти методи роботи під час навчання студентів такі як аналіз проблем і ситуацій, аналіз альтернатив, ситуативне моделювання, ситуативне проектування, метод епрогнозування, імітаційна гра, рольова гра, моделювання професійних ситуацій і т. п.

Структурною складовою методу є прийом, який вважають досить дієвим його елементом. Прийоми корегування дій студентів під час навчального заняття можуть бути різноманітними, адже науково-педагогічний працівник має постійно володіти ситуацією, направляти і скеровувати процес навчання. Йому належить корегування відповідей студентів, їх обґрунтувань під час проведення бесіди, усвідомлення моменту трансформації бесіди у дискусію, що призведе до перетворення прийому в самостійний метод навчання і т. п.

Для підвищення якості навчання можна використувати нові прийоми перевірки знань, за яких студенти здійснюють самоперевірку й самостійно оцінюють свій рівень засвоєння матеріалу.

Загалом, кожен із названих вище методів включає ряд прийомів, які функціонують у межах його дії й допомагають викладачеві ВНЗ досягати поставленої мети в роботі зі студентами.

До сучасних ефективних засобів навчання відносимо аудіо-, відео-, електронні інформаційні носії (програмовані навчальні посібники, наукові журнали, словники, тексти лекцій, віртуальні лабораторні роботи, навчальне співробітництво в он-лайн-режимі, тестування), які в поєднанні з традиційними засобами приносять суттєві результати, можуть сприяти засвоєнню студентами нових знань як в аудиторіях, так і поза ними. Важливим у цьому руслі є створення електронних навчально-методичних комплексів, унаслідок чого забезпечується реалізація інформаційної, структурно-систематизуючої, мотиваційно-стимулюючої, інтерактивної дидактичних функцій, а також функцій закріплення, контролю й самоконтролю. До основних складових комплексів входять: анотація дисципліни; програма дисципліни; робоча навчальна програма дисципліни; завдання для проведення семінарсько-практичних занять; орієнтовані модульні контрольні завдання; методичні рекомендації або завдання для самостійної роботи студентів; методичні рекомендації для виконання курсових, дипломних робіт; тексти лекцій або їх анотації.

Важливими у процесі професійно-педагогічної підготовки молоді у ВНЗ є технології навчання. Вони використовуються у системі вищої освіти як засоби інформації для студентів, які мають за їхньою допомогою здобувати знання. Технології як засоби пізнання у процесі навчання включають у себе бази даних, які можуть використовуватися при вивченні будь-якого навчального предмету. Навчальні технології дотичні до процесу конструювання знань студентів, який пов'язаний із раніше засвоєною ними інформацією та їх переконаннями, які допомагають пізнанню істини, оскільки вона в кожній конкретній особистості залежить, в основному, від знань і переконань.

Розглядаючи найновіші технології навчання відзначаємо їхній вплив на виокремлення принципово нових підходів до викладання. За умов дистанційного навчання дієвою є технологія онлайн-семінару, під час проведення якого демонструються порівняльні таблиці, презентації, відеоролики тощо. Такий семінар має найважливішу рису – інтерактивність, яка забезпечує моделювання функцій лектора, слухача, які співпрацюватимуть за сценарієм його проведення [4].

Висновки. Вдосконалення й оновлення методів, прийомів, засобів і технологій навчання у вищій школі України має відбуватися шляхом моделювання результатів за допомогою Інтернету; нормативного врегулювання використання електронних навчально-методичних ресурсів в освітньому просторі; упровадження навчальних матеріалів відповідно до сучасних вимог, а також розроблення нових стандартів, методик викладання дисциплін, критеріїв оцінювання й контролю знань тощо.

Перспективним є впровадження в роботі зі студентами моделювання, конструювання, оскільки таким чином вони освоюють не лише діагностичні та пізнавальні функції, а й тренінгові.

Список використаних джерел

1. Буркова Л. В. Теоретико-методологічні засади застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Буркова; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2010.
2. Галиця І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів / І. Галиця, О. Галиця // Вища школа. – 2011. – № 1. – С. 104–107.
3. Гнезділова К. М. Провідні тенденції професійної підготовки викладачів у класичному університеті [Електронний ресурс] /

К. Гнезділова // Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи : у 3-х т. – 2013. – Т. 1. С. 219–225. – Режим доступу: http://prima.lnu.edu.ua/Pedagogika/periodic/pedos3/tom1/21_hnezdilova.pdf.

4. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / В. В. Докучаєва; Луганський національний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2007.

5. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / П. Ю. Саух та ін. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011.

6. Проніков О. К. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина XX – початок XXI століття) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / О. К. Проніков; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2014.

Надійшла до редколегії 05.05.17

A. Marushkevych, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

IMPROVING THE PROCESS OF TRAINING OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article deals the need of using advanced technologies, methods, techniques, means of training of young people during the training of specialists by the scientific and pedagogical staff of higher educational institutions. Views of modern scholars on certain aspects of training in higher school of this country and the interpretation of the relevant categories and concepts, revealing of meaning of forming in the young people not only theoretical knowledge but also of personality traits which in the future will help ensuring of successful implementation of professional activity and socialization have been analyzed.

Questions of improving the process of training of students in higher educational institutions have been highlighted. The importance of professional competence of teaching staff, which includes their personal capabilities and quality assurance of purposes of the transfer of knowledge to students as a consequence of possession of learning theory and practice during implementation of classroom and other work with young people has been stressed. Attention is focused on the importance of updating methods, techniques, tools and technologies of education. It is mentioned the importance of applying of modern methods (especially individually designed) and devices (functioning within the limits of the method) of teachers' activity during their implementation of their informational, structural and systematizing, motivational and stimulating, interactive functions and also the function of consolidation, control and self-control of students' knowledge. The necessity of the use of (audio, video, electronic) and the latest learning technologies, including communicational (discussion), simulation of modelling (game), psychological (self-determining), reflective, integrated (training, design), structural-logical, integrative, computer informational, dialogue communicational has been proved. The meaning of relation between technologies and the educational process of students constructing knowledge that is connected with previously learned information and their beliefs has been explained.

The importance of using of technology of online seminar during distance learning, including interactivity, which provides modeling of functions of a lecturer, students who work together on the prepared plan has been revealed.

Keywords: students, higher educational institutions, training, methods, techniques, tools, technologies, functions.

A. Марушкевич, д-р пед. наук, проф.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, г. Киев

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОЦЕССА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ В ВУЗАХ

Рассматриваются вопросы усовершенствования процесса профессиональной подготовки студентов у высших учебных заведениях. Указывается важность профессиональной компетентности научно-педагогических работников. Акцентируется внимание на значимости усовершенствования методов, приёмов, средств и технологий обучения. Обосновывается важность применения самых современных методов и приёмов деятельности преподавателей в процессе реализации ими информационной, структурно-систематизирующей, мотивационно-стимулирующей, интерактивной дидактических функций, а также функций закрепления, контроля и самоконтроля знаний студентов. Доказывается важность применения наиновейших технологий обучения.

Ключевые слова: студенты, ВУЗ, обучение, методы, приёмы, средства, технологии, функции.

Відомості про автора

Марушкевич Алла Адамовна – Україна, Київ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Контактна інформація: (044) 521-35-13, pedagogika@ukr.net.

Марушкевич Алла Адамовна – Україна, Київ, доктор педагогічних наук, професор, завідувача кафедрою педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Контактная информация: (044) 521-35-13, pedagogika@ukr.net.

Marushkevych Alla – Ukraine, Kyiv, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief of Pedagogy Department of Faculty of Psychology at Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Contact information: (044) 521-35-13, pedagogika@ukr.net.